

El llenguatge

La volta i el revoltó

A vui que al mercat —a qualsevol llibreria una mica ben proveïda— es pot trobar un gran assortiment de llibres sobre el nostre art romànic, des dels que tracten del seus aspectes més tècnics fins als que excel·leixen per una abundant i esplèndida il·lustració, caldria suposar que tothom coneix ja l'existència i el significat de la paraula volta, aplicada a l'arquitectura: la volta de canó, en aquests llibres, hi ha de sortir a cada moment. Però en realitat no és pas així: encara en queden molts que quan han de fer servir un terme que ja és una mica tècnic o especialitzat no saben sinó recórrer al castellà i, sense un corrector que supleixi les seves limitacions, són capaços de donar a l'estampa un text en què apareix un castellanisme tan evident com «bóveda».

Caldria precisar, però, que encara que «bóveda» i volta tenen un origen comú —del participi passat del verb llatí «volvere», segons que expliquen els etimòlegs— volta té un significat més extens que no pas «bóveda», fins i tot com a terme estricte d'arquitectura, ja que sovint s'usa com a sinònim de porxo o arcada. Si bé, doncs, cal traduir en tots els casos «bóveda» per volta —amb què resulta ben fàcil d'eliminar aquest castellanisme— no sempre s'ha de traduir volta per «bóveda» —sense moure'ns del camp de l'art de la construcció— sinó que algunes vegades escau de fer-ho per «soportal» —usualment en plural, «soportales»— o per «pòrtico». Notem, d'altra banda, que, tal com ens continuen informant els etimòlegs, de la forma «bóveda» va sorgir, amb canvi de significat, un mot que avui ja considerem ben català, bòbila, que designa un forn continu de coure rajoles, maons, teules, etc.

El castellà ha creat un diminutiu de «bóveda», «bovedilla», que té el seu equivalent en un altre diminutiu català, però no de volta sinó de revoltó, revoltó, amb aquest sufix que trobem en diversos termes de l'art de la construcció: cairó, claveguero, canaio, cisterno, frontó, llanternó, pontarro, torricó, etc. Revolto, que significa «oetifa volta entre biga i biga», ha originat, al seu torn, un derivat col·lectiu, revoltonada, significant «serie de revoltons que formen un sostre».

Albert Jane